

GLOBALLASHUV SHAROITIDA OILA INQIROZI MUAMMOSI.

Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy Universiteti Ijtimoiy fanlar fakulteti Huquqiy fanlar kafedrası (Ma'naviyat asoslari) 1 bosqich magistranti
Ravshanbekova Zilola

Annotatsiya : Globallashuv jarayoni dunyoning barcha jabhalariga, jumladan, oilaviy hayotga ham katta ta'sir ko'rsatmoqda. An'anaviy oilaviy qadriyatlar o'zgarib, zamonaviy turmush tarzi va texnologik taraqqiyot ta'sirida yangi muammolar yuzaga kelmoqda. Ushbu maqolada globallashuv sharoitida oilaning inqirozga uchrash sabablari, uning oqibatları va yechimları tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: Oila instituti, globallashuv, oila inqirozi, migratsiya, gender tengligi, gender muammo.

Абстрактный: Процесс глобализации оказывает огромное влияние на все аспекты мира, в том числе на семейную жизнь. Традиционные семейные ценности меняются, и под влиянием современного образа жизни и технического прогресса возникают новые проблемы. В данной статье анализируются причины семейного кризиса, его последствия и пути решения в условиях глобализации.

Ключевые слова: институт семьи, глобализация, семейный кризис, миграция, гендерное равенство, гендерная проблема.

Abstract: The process of globalization has a significant impact on all aspects of the world, including family life. Traditional family values are changing, and new problems are emerging under the influence of modern lifestyles and technological

progress. This article analyzes the causes of the crisis of the family in the context of globalization, its consequences and solutions.

Keywords: Family institution, globalization, family crisis, migration, gender equality, gender problem.

Kirish.

Globallashuv – bu dunyo miqyosida iqtisodiy, siyosiy va madaniy integratsiyaning kuchayishi jarayoni bo‘lib, u inson hayotining barcha jabhalariga, jumladan, oilaga ham sezilarli ta’sir ko‘rsatmoqda. Ilgari barqaror va mustahkam oilaviy an’analar bilan ajralib turgan jamiyatlarda bugungi kunda ajrimlar sonining ko‘payishi, oilaviy qadriyatlarning zaiflashishi va munosabatlarning o‘zgarishi kuzatilmoqda. Migratsiya, ish bilan bandlik, texnologik rivojlanish hamda ijtimoiy tarmoqlarning keng tarqalishi kabi omillar oilaviy hayotga o‘z ta’sirini o‘tkazmoqda. Ushbu maqolada globallashuv sharoitida oilaning duch kelayotgan inqiroz omillari, uning jamiyatga ta’siri va ushbu muammoni hal etish yo‘llari tahlil qilinadi.

Asosiy qism:

Globallashuv ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy sohalarni bir-biriga yaqinlashtirib, dunyoni yaxlit tizimga aylantirmoqda. Biroq bu jarayon oilaviy institutlarga ham jiddiy ta’sir ko‘rsatmoqda. Janubiy Afrikaning sobiq prezidenti Nelson Mandela oilaning jamiyatdagi o‘rni haqida shunday degan: “Bolalar hech qachon oilasidan ajralmasligi kerak. Oila – bu jamiyatning yuragi.”¹

Quyida globallashuvning oila institutiga ko‘rsatayotgan salbiy ta’sirlarini ko‘rishimiz mumkin:

¹ Janubiy Afrikaning sobiq prezidenti Nelson Mandelaning 1995-yilda Birlashgan Millatlar Tashkilotining Bolalar huquqlari bo‘yicha sammitida bildirilgan fikridan.

1. An'anaviy qadriyatlarning o'zgarishi – Ilgari oilada o'zaro hurmat va hamjihatlik muhim o'rin tutgan bo'lsa, hozirgi kunda individualizm kuchayib, shaxsiy manfaatlar birinchi o'ringa chiqmoqda.

2. Migratsiya va masofaviy ish – Ish izlab yoki yaxshi turmush sharoiti izlab chet elga ko'chib ketish holatlari oilaning buzilishiga sabab bo'lishi mumkin. Uzoq masofadagi munosabatlar ko'p hollarda zaiflashib, ajrimlarga olib keladi.

3. Texnologiyalar va ijtimoiy tarmoqlarning ta'siri – Internet va ijtimoiy tarmoqlar insonlar orasidagi real muloqotni kamaytirib, oilaviy aloqalarning sustlashishiga olib kelmoqda. Virtual hayotga haddan tashqari qaramlik oila a'zolari o'rtasidagi munosabatlarni zaiflashtiradi.

4. Iqtisodiy muammolar – Ishsizlik, yashash xarajatlarining oshishi, moliyaviy beqarorlik oilaviy nizolarga sabab bo'lishi mumkin.

Oila – jamiyatning eng muhim bo'g'ini hisoblanadi. Shuning uchun oilaning inqirozga uchrashi jamiyatning ham beqarorligiga olib kelishi mumkin. Bunday inqirozning asosiy oqibatlari quyidagilardan iborat:

- Ajrimlarning ko'payishi – Hozirgi kunda ajrashish darajasi oshib borayotganining sababi yuqorida keltirilgan omillar bilan bog'liq.
- Farzand tarbiyasiga salbiy ta'sir – Oilaning buzilishi bolalar psixologiyasiga jiddiy ta'sir qiladi va kelajakda ularning ijtimoiy hayotida muammolar keltirib chiqarishi mumkin.
- Yolg'izlik va depressiya – Mustahkam oilaviy rishtalarning yo'qolishi odamlarning ruhiy salomatligiga zarar yetkazadi.

2018-yil 24-iyul kuni davlatimiz rahbarining 61 yoshga to'lishi munosabati bilan tayyorlangan “Janob Prezident” nomli hujjatli filmda Shavkat Mirziyoyev oila va baxt haqida o'z fikrlarini bildirgan.

Ushbu intervyuda Prezidentimiz oila muqaddasligi va farzandlar tarbiyasiga alohida e'tibor berish zarurligini ta'kidlagan. Shuningdek, u oilasining baxti orqali o'z baxtini his etishini qayd etgan bu fikrlar davlat rahbarining oilaga bo'lgan munosabati va uning ahamiyatini yaqqol yoritib bergan.

O'zbekistonda oila institutini mustahkamlash va oilaviy inqirozlarning oldini olish maqsadida bir qator davlat siyosatlari va dasturlari amalga oshirilmoqda. Ushbu chora-tadbirlar quyidagilarni o'z ichiga oladi:

1. Normativ-huquqiy hujjatlarning qabul qilinishi: Oila institutini mustahkamlashga qaratilgan qonunlar, jumladan, "Fuqarolarning reproduktiv salomatligini muhofaza qilish to'g'risida", "Xotin-qizlarni tazyiq va zo'ravonliklardan himoya qilish to'g'risida" hamda "Xotin-qizlar va erkaklar uchun teng huquq va imkoniyatlarning kafolatlari to'g'risida"gi qonunlar qabul qilindi.

2. "Oila" ilmiy-amaliy tadqiqot markazining tashkil etilishi: Oila institutini mustahkamlash, yoshlarni oilaviy hayotga tayyorlash va oilaviy ajrashishlarning oldini olish bo'yicha tadqiqotlar olib borish maqsadida "Oila" ilmiy-amaliy tadqiqot markazi tashkil etildi.

3. "Ayollar daftari" tizimining joriy etilishi: Ijtimoiy himoyaga muhtoj, turmush sharoiti og'ir ayollarni aniqlash va ularga amaliy yordam ko'rsatish maqsadida "ayollar daftari" tizimi yo'lga qo'yildi. Ushbu tizim orqali minglab xotin-qizlarning muammolari hal etilib, ular ish bilan ta'minlandi yoki kasb-hunarga o'qitildi.

4. Nikoh va ajrashish jarayonlarini tartibga solish: 2018 yil 1 apreldan boshlab Fuqarolik holati dalolatnomalarini yozish (FHDYo) organlari nikoh munosabatlariga oid aktlarni rasmiylashtirish, oila institutini mustahkamlash va oilaviy ajrashishlarning oldini olish bilan bog'liq faoliyatini tuman (shahar)

hokimliklari va Xotin-qizlar qo‘mitasi bilan muvofiqlashtirish asosida amalga oshirmoqda.

5. Oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish dasturlari: “Har bir oila – tadbirkor” dasturi doirasida minglab oilalarga imtiyozli kreditlar ajratilib, oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirishga ko‘maklashildi. Bu orqali oilalarning iqtisodiy barqarorligi oshirilib, oilaviy nizolarning oldini olishga xizmat qilindi.

Ushbu siyosatlar va dasturlar O‘zbekistonda oilaviy qadriyatlarni saqlash, oilalarning barqarorligini ta‘minlash va jamiyatda sog‘lom oila muhitini yaratishga qaratilgan kompleks yondashuvni ifodalaydi.

Xulosa va tavsiyalar:

Oila inqirozining oldini olish uchun quyidagi chora-tadbirlarni amalga oshirish zarur:

1. Oilaviy qadriyatlarni mustahkamlash – Milliy va an‘anaviy oilaviy qadriyatlarni asrab-avaylash hamda yoshlarga yetkazish muhim ahamiyatga ega.

2. Davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash – Oila institutini mustahkamlash uchun hukumat tomonidan turli dasturlar ishlab chiqilishi va amalga oshirilishi lozim.

3. Ta‘lim va psixologik yordam – Oila muammolarini hal etish bo‘yicha maslahat markazlari tashkil etish va oilaviy tarbiya bo‘yicha maxsus dasturlarni yo‘lga qo‘yish kerak.

4. Texnologiyalardan samarali foydalanish – Oila a‘zolari orasidagi muloqotni kuchaytirish va real hayotdagi aloqalarni mustahkamlash maqsadida gadjetlar va internetdan foydalanish madaniyatini shakllantirish zarur.

Globallashuv jarayoni oila hayotiga turli xil ijobiy va salbiy ta‘sir ko‘rsatmoqda. Oilaning inqirozga uchrashining oldini olish uchun an‘anaviy

qadriyatlarni asrab-avaylash, davlat va jamiyat tomonidan qo‘llab-quvvatlash hamda texnologiyalardan ongli foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Oila mustahkam bo‘lsa, jamiyat ham barqaror rivojlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. G‘arb tamadduni: inqiroz alomatlari // Ziyouz.com – <https://ziyouz.com/portal-haqida/xarita/maqolalar/g-arb-tamadduni-inqiroz-alomatlari>
2. Oila inqirozi // Zamin.uz – <https://zamin.uz/uz/hayot-tarzi/33011-oila-inqirozi.html>
3. Oilaviy nizolar turlari va vujudga kelish sabablari // Cyberleninka.ru – <https://cyberleninka.ru/article/n/oilaviy-nizolar-turlari-va-vujudga-kelish-sabablari>
4. Oiladagi inqiroz tushunchasi va uning mazmun-mohiyati // Tsuull.uz – https://tsuull.uz/sites/default/files/arapbaeva_d._resp_konf_22_dekabr.pdf
5. Shoumarov G‘.B. (tahrir) – Oila psixologiyasi // Ziyouz.com – <https://www.ziyouz.com/library/category/164-psixologiya?download=5752%3Aoila-psixologiya-g-shoumarov-tahriri-ostida>
6. Oilaviy muloqot mohiyati va yoshlarning oila qadriyatlariga munosabati // In-academy.uz – <https://www.in-academy.uz/index.php/zdit/article/download/3546/3243>
7. Oiladagi inqirozlar va ularning oqibatlari // Arxiv.uz – <https://arxiv.uz/uz/documents/referatlar/maktabgacha-va-boshlang-ich-talim/oiladagi-inqirozlar-va-ularning-oqibatlari>
8. Yoshlarni oilaviy hayotga tayyorlash // Sciencebox.uz – <https://conf.sciencebox.uz/index.php/ILMFAN/article/download/140/131/125>
9. Oila psixologiyasi // Jdpu.uz – <https://jdpu.uz/wp-content/uploads/2021/02/Oila-psixologiyasi.2011.pdf>
10. Oila instituti rivojlanishida qadriyatlarning o‘rni // Api.moiti.uz – https://api.moiti.uz/media/book/Konferensiya_toplami_22.06.2022_yil.pdf